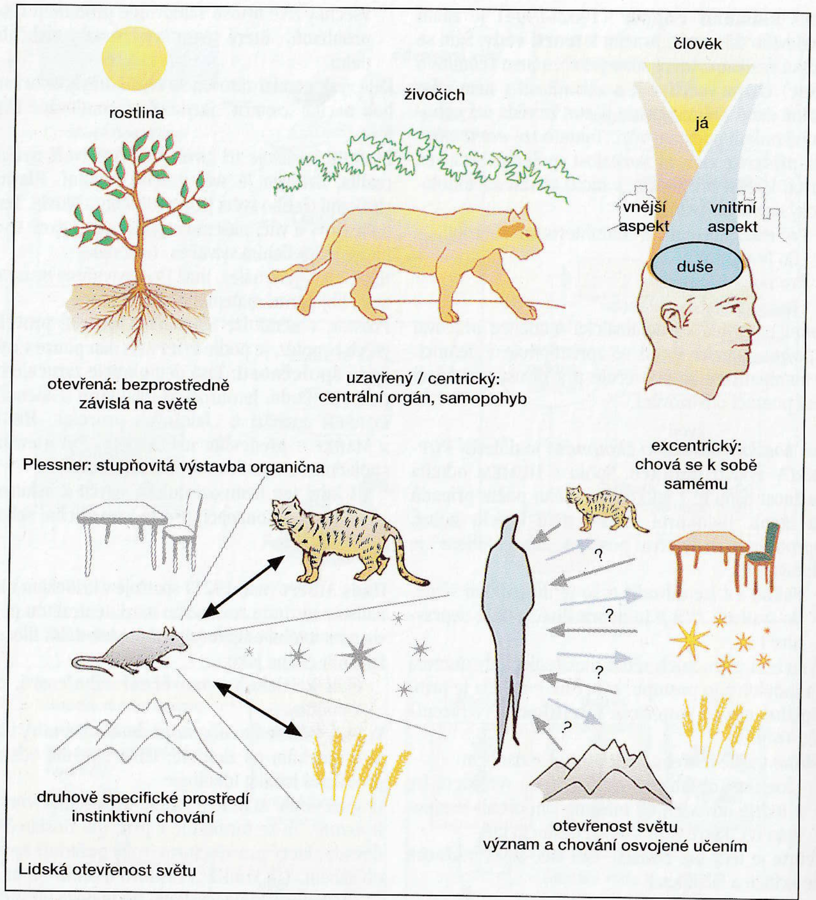

A Anthropologie

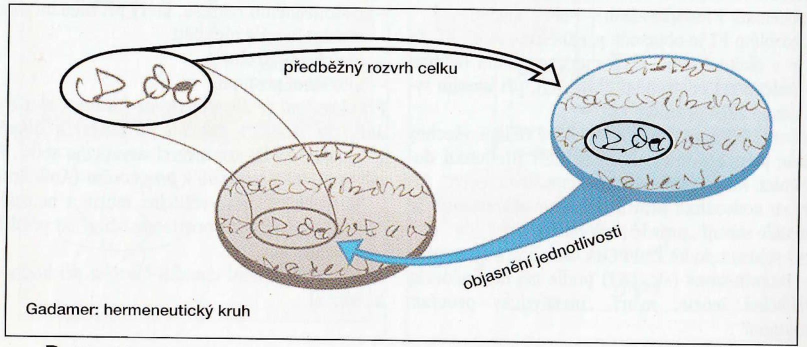

B Hermeneutika

Filosofická **anthropologie** 20. stol. se opírá o závěry *biologie*.

Helmuth Plessner (1892–1985) tak člověka zařazuje do hierarchie všeho živého.

Vše živé se vyznačuje svou **pozicionalitou:** Staví se proti okolnímu světu, který ho obklopuje, k němuž je vztažen a z něhož přijímá zpětné působení.

Organizační forma *rostlin* je otevřená, tj. člení se v bezprostřední závislosti na svém okolí. Uzavřená forma *živočichů* naopak soustředí organismus silněji na sebe sama vytvořením orgánů (s mozkem jakožto centrálním orgánem) a umožňuje tak větší nezávislost.

Teprve **člověk** se vyznačuje *excentrickou pozicionalitou*, neboť díky sebevědomí se může chovat reflexivně k sobě samému. Uchopuje se tak v trojím aspektu:

jako předmětné *tělo*, jako *duše* v těle a jako *já*, z něhož vycházeje k sobě zaujímá excentrickou pozici.

Díky distanci, kterou k sobě člověk takto zaujímá, je život úkolem, který musí sám splnit.

Musí ze sebe nejprve učinit to, čím jest; od přírody je proto zaměřen a odkázán na *kultivaci*.

Příroda a kultura, smyslovost a duchovnost tvoří v člověku vždy spojitou jednotu.

Také **Arnold Gehlen** (1904–1976) se opírá o výsledky biologie a vychází ze srovnání zvířete a člověka.

Narozdíl od zvířete, které je přesně přizpůsobeno svému okolí a plně řízeno instinkty, je člověk biologicky **nedostatková bytost.**

V důsledku své nepřizpůsobenosti a *redukce instinktů* je ohrožen ve své existenci. Tomu ale na druhé straně odpovídá jeho **otevřenost světu** a tedy schopnost učit se, neboť člověku není vyměřen žádný zkušenostní horizont a žádný vzorec jednání.

Díky svému *reflexivnímu vědomí* proto může nově formovat podmínky svého (pře-)žití vytvářením umělého okolí, *kultury*.

Otevřenost světu člověka trvale staví před ohromné množství dojmů, a tedy před možnosti jednání a výkladu světa, které by bez pomoci nedokázal zvládnout. Mnoho lidských vlastností a vynálezů lze tedy objasnit **odlehčovací funkcí**, tj. tím, že přispívají k řádu a identitě:

Sem patří společenské *instituce* nebo *„vnitřní výkony"*, jako je jazyk, myšlení či fantazie.

Hans-Georg Gadamer (nar. 1900) poskytl ve spise *Pravda a metoda* (1960) zásadní impulsy pro **hermeneutiku** 20. stol.

Rozumění podle něj není jen vědecká metoda, nýbrž způsob bytí samotného lidského pobytu, jímž si pobyt otevírá svět.

Proces rozumění se pohybuje v *hermeneutickém kruhu*, v jehož rámci se jednotlivost musí objasňovat z celku a celek z jednotlivosti. „Před-sudky", zaměřené na celek smyslu, jsou tedy nutné, je však nutno si je uvědomit a korigovat je.

Dějinný horizont interpreta se utváří v rámci *„tradovacího dění"*, v němž se neustále spojuje minulost a přítomnost. Rozumění tradici představuje *rozhovor*, neboť její svědectví vznášejí pravdivostní nárok, jejž musí interpret nově aktualizovat jako možnou odpověď na *svou* otázku. Setkáním se tak mění jeho vlastní horizont a právě tak i dílo v průběhu dějin jeho působení nabírá díky časovému odstupu nový smysl.

Paul Ricoeur (nar. 1913) se především zabývá významem **symbolů**. Symboly jsou *dvojsmyslné* znaky, které způsobem, jímž jsou manifestně dány, odkazují na latentní smysl; ten člověku otevírá novou, obsáhlejší oblast bytí. RICOEUROVA zásada

„Symbol dává/ukládá myslet"

vyjadřuje to, že symbol dává myšlení poukaz ke skutečnosti, kterou by samo nenalezlo.

RICOEUR rozlišuje tři *dimenze symbolu:*

kosmickou, oneirickou (zjevenou ve snu) a poetickou.

Možné způsoby interpretace se nacházejí mezi dvěma krajními póly: *Hermeneutika důvěry* (zvl. fenomenologie náboženství) usiluje o opětovný zisk zapomenutého smyslu, zatímco *hermeneutika podezření* (zvl. FREUDOVA psychoanalýza) chce symbol odmaskovat a odhalit afekty, které jím jsou potlačeny.

Ve svých pozdních dílech se RICOEUR zabývá hermeneutikou textu a jednání. Základním rysem **textu** (narozdíl od mluveného slova) je *sémantická autonomie:*

odpoutanost od autora, původní situační souvislosti a adresáta.

To platí i pro **jednání** (která následně působí v čase), která lze proto interpretovat jako *„kvazi-text"*. Text i jednání zanechávají svébytnou stopu ve světě. Obsahují možné způsoby zpřístupnění světa, které si lze osvojit v jejich jinakosti a prohloubit tak vlastní sebepochopení interpreta.